

Полевікова, О.Б. Лінгводидактика В.О.Сухомлинського як теоретичне підґрунтя реалізації комунікативних потреб мовленнєвої особистості дитини-дошкільника [Текст] / О.Б. Полевікова // Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: виховуємо культуру потреб особистості: матер. VIII міжнар. наук.-практ. конф. і XXII Всеукр. пед.читань, (м.Херсон, 24-25 вересня 2015 р.) / КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»: в 3 ч. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. – Ч.ІІ – С.82-86.

Полевікова О.Б.

**Лінгводидактика В.О.Сухомлинського як теоретичне підґрунтя реалізації
комунікативних потреб мовленнєвої особистості
дитини-дошкільника**

Автор статті, спираючись на доробок сучасних науковців, аналізує лінгводидактику В.О.Сухомлинського в аспекті реалізації комунікативних потреб мовленнєвої особистості дитини-дошкільника.

Виокремлення у 80-х роках ХХ століття сухомлиністики в окремий напрям історії педагогіки; дослідження творчої спадщини В.О.Сухомлинського в Греції (Х. Франчос і М. Ціанозі); Німеччині (В. Іфферт, Р. Штайник, Е. Гартман); Польщі (М. Библюк, С. Лашин); Болгарії (Л.Мілков); Китаї (Бі Шуджі, Ван Ігао); Австралії (А. Кокеріль) тощо засвідчують надзвичайну актуальність педагогічних ідей нашого видатного земляка, спонукають науковців до нових пошуків.

Аналізують творчість видатного педагога Л.Артемова, А.Богуш, М.Вашуленко, Н.Гавриш, Ю.Косенко, О.Савченко, Т.Поніманська та ін.

Як свідчить хронологічний покажчик друкованих праць Василя Олександровича, складений Ганною Іванівною та Ольгою Василівною Сухомлинськими, свої перші замітки з питань навчання й виховання В.О.Сухомлинський почав друкувати у періодичній пресі з 1945 року, працюючи завідувачим Онуфріївським районним відділом народної освіти Кіровоградської області.

Мета статті: спираючись на доробок сучасних науковців, розглянути

лінгводидактику В.О.Сухомлинського в аспекті реалізації комунікативних потреб мовленнєвої особистості дитини-дошкільника.

По суті в навчанні рідної мови немає жодної проблеми, якої тією чи іншою мірою не торкалась би творча думка відомого вченого. Це і формування навичок грамотного письма, і культури мовлення учнів, дотримання єдиного мовного режиму в школі, словесна творчість учнів, роль сім'ї у виробленні в дітей вмінь правильного мовленнєвого спілкування, значення рідної мови в забезпеченості вихованості й освіченості особистості, системність у вивченні мови, ведення й перевірка учнівських зошитів, взаємозв'язок у вивченні української та російської мов, збагачення активного словника учнів, лінгвістика тексту, лінгводидактика, мовна деонтологія, єдність навчальної і виховної мети на уроках мови, етнодидактика, запобігання перевантаженню учнів, оцінювання знань учнів з мови, діяльність мовних гуртків, підготовка й проведення олімпіад, свят рідної мови в школі, професійна підготовка вчителя-словесника в вузі та шляхи підвищення його педагогічної майстерності, виховання в учнів інтересу до вивчення рідної мови, самостійна робота дітей із книжкою, словниками та ін. Він вважав, що потенціал зацікавлення учнів рідною мовою криється насамперед у самій мові. Слід тільки по-справжньому розкрити її красу, потребу в ній у житті кожної людини і суспільства.

Фундатор галузі української дошкільної лінгводидактики академік А.М.Богущ працю Василя Сухомлинського «Рідне слово» та Образ рідного слова, яким пронизані всі педагогічні доробки вченого, по праву називає катехізисом відродження і повсюдного функціонування української мови в оновленій самостійній Україні, адже одним із завдань вітчизняної мовної освіти на сучасному етапі є впровадження в усіх сферах державної (української) мови, що вимагає не тільки сформованості мовленнєвих умінь і навичок користування мовою в різних життєвих ситуаціях, ґрунтовного знання української літературної мови, а й виховання національно-мовної особистості, яка вільно володіє засобами мови в будь-якій комунікативно-мовленнєвій ситуації, дотримується правил мовленнєвої поведінки і мовленнєвого етикету,

акумулює в собі національно-мовні традиції [2].

У новій редакції «Базового компонента дошкільної освіти» виокремлено освітню лінію «Мовлення дитини», що передбачає формування в дітей різних видів мовленнєвої і комунікативної компетенцій, які в сукупності спрямовані на формування мовленнєвої особистості дитини – випускника дошкільного навчального закладу [1].

Наукові обрії мовленнєвої особистості дошкільника пильнують такі вітчизняні вчені як А.М.Богущ, Л.О.Калмикова, О.С.Трифорова тощо.

Зокрема, О.С.Трифоровою обґрунтовано концепцію формування мовленнєвої особистості дітей старшого дошкільного віку, яка охоплює методологічний, теоретичний і технологічний концепти; визначено й науково обґрунтовано сутність і структуру феномена «мовленнєва особистість дитини старшого дошкільного віку» (сформованість різних видів мовленнєвої і комунікативної компетенцій); виявлено чинники, що впливають на ефективне формування мовленнєвої особистості дітей старшого дошкільного віку (мовна свідомість і самосвідомість, дитяча мовленнєва картина світу, розвивальне мовленнєве середовище, мовленнєва активність особистості); визначено критерії (когнітивно-мовленнєва, дискурсивно-мовленнєва, креативно-мовленнєва компетенції) з їх показниками, схарактеризовано рівні сформованості мовленнєвої особистості старших дошкільників (інтуїтивний, нормативний, репродуктивний, початковий); визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови формування мовленнєвої особистості старших дошкільників (інтерація стратегічних напрямів мовленнєвого розвитку дитини (зв'язне мовлення, фонетико-граматична правильність мовлення, лексичне багатство, спілкування) у різних видах мовленнєвої діяльності (навчально-мовленнєва, комунікативно-мовленнєва, художньо-мовленнєва, мовленнєво-ігрова, мовленнєвотворча); стимулювання дітей до використання образно-виразних засобів та формул мовленнєвого етикету у процесі продукування зв'язних діалогічних і монологічних висловлювань; занурення дітей в активне комунікативно-мовленнєве середовище оцінно-контрольної спрямованості).

Розроблено й апробовано лінгводидактичну модель та експериментальну методику формування мовленнєвої особистості дітей старшого дошкільного віку [3].

Визначені А.М.Богуш наукові принципи, якими керувався Василь Сухомлинський, є теоретичним підґрунтям реалізації комунікативних потреб мовленнєвої особистості дитини-дошкільника [2].

Першочергове місце у його спадщині посідає **принцип нерозривної єдності і взаємозв'язку Держави, батьківщини і рідної мови** [2, с.72].

Учений виокремлює шляхи виховання любові до рідного слова в дітей на етапі дошкільного дитинства. Це насамперед любов до материнської пісні, материнського слова, «хатньої» близької і рідної для дитини мови.

Принцип народності, виокремлений В.О.Сухомлинським, засвідчує, що мова – це найкраща характеристика народу, саме тому твори українського фольклору є одним із важливих засобів збагачення словника дітей.

«Наріжними рядками лінгводидактичної спадщини вченого є принцип національної спрямованості мовленнєвого розвитку дитини і навчання її рідної мови, який тісно переплітається з принципом урахування вікових особливостей дитини» [2, с.73].

Важливими для реалізації комунікативних потреб мовленнєвої особистості дитини-дошкільника є також принципи уваги до краси і милозвучності української мови; сенсibiлізації духовного розвитку особистості через Образ рідного слова; інтеракційної (взаємопов'язаної) діяльності в розвитку мовлення і навчання дітей рідної мови; сенсорно-лінгвістичного розвитку та навчання дітей рідної мови; взаємозв'язку мислення і мови; емоційної насиченості та естетичної спрямованості мовленнєвого розвитку дітей.

Таким чином, В.О. Сухомлинський назавжди увійшов у методику вивчення української мови як видатний її творець, новатор, який відкинув стару, споглядальну методику і створив методичну систему якісно нового рівня, вмів визначати перспективу вивчення рідної мови, твердо прогнозувати

результати своєї праці. Його методична система відзначається особливою конструктивністю, творчим динамізмом і високою результативністю, неординарністю теоретичних і практичних підходів до розв'язання актуальних проблем вивчення української мови в дошкільному навчальному закладі.

Педагог – автор багатьох монографій, методичних посібників та статей, у яких викладено принципово нові погляди на зміст, форми і методи навчання рідної мови в школі: «Слово про слово» (1964 р.), «Слово рідної мови», «Урок і знання» (1968 р.), «Серце віддаю дітям» (1969 р.), «Сто порад учителеві» (1976 р.) та ін.

Методика вивчення української мови В.О.Сухомлинського містить усе найкраще з минулого, бо осмислення минулого конче потрібне передусім для того, щоб ясніше уявити майбутнє, а від розуміння майбутнього багато в чому залежить культура педагогічного процесу сьогодні.

Лінгводидактика вченого є для нас класичним взірцем справжньої науки про вивчення рідної мови. Заглиблюючись у неї, щоразу знаходиш щось нове.

Особлива принадність методики Василя Олександровича в тому, що вона спонукає до творчості, породжує педагогічний оптимізм.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: за ред. А. М. Богущ; авт. кол-в: Богущ А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. — К.: Видавництво МОН, 2012. – 26 с.

2. Богущ А.М. Педагогічні виміри Василя Сухомлинського в сучасному освітньому просторі : монографія / А.М.Богущ. – К.: Вид. Дім «Слово», 2008. – 272 с.

3. Трифонова О.С. Формування мовленнєвої особистості дітей старшого дошкільного віку : [монографія] / Олена Сергіївна Трифонова. – Одеса : Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2012. – 467 с.